

18. В.О. Сухомлинський про формування абстрактного мислення

Маріанна Маршаленко, Микола Кітов

Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

Вступ. Метою цього матеріалу є аналіз думок видатного українського педагога про важливість виховання абстрактного мислення в процесі викладацької діяльності.

Матеріали і методи. Аналіз філософсько-педагогічної літератури В.О. Сухомлинського. Наукові методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, сходження від абстрактного до конкретного.

Результати. В.О. Сухомлинський у праці «Сто порад учителям» порадою № 13 «Як вести учнів від фактів до абстрактних істин» зазначає, що у досвідченого вчителя правило, висновок запам'ятовується без спеціальної роботи по заучуванню: осмислення фактів є в той же час поступовим запам'ятовуванням узагальнення. І чим яскравіше виступає єдність осмислення і заучування, тим більш свідомі знання, тим більше уміє учень застосовувати знання на практиці. Уміння застосовувати знання в практичній роботі взагалі залежить від того, яким чином учень прийшов до запам'ятовування знань. Якщо вони завчені без осмислення, аналізу фактів, явищ, учень не зможе їх застосовувати. Це дуже важлива закономірність педагогічного процесу. Багаторічний досвід привів В.О. Сухомлинського до висновку, що якщо учень вже в початковій школі опановує абстрактне мислення в процесі осмислення фактів, явищ, він набуває дуже важливої межі розумової праці – уміння в думках охоплювати ряд взаємозв'язаних речей, предметів, фактів, обставин, явищ, подій. Іншими словами – він уміє думати над причинно-наслідковими, функціональними, тимчасовими та іншими зв'язками. Отже, звідси випливає одна з категорій абстрактного мислення – узагальнення, тобто така риса абстрактного мислення, яка розкриває його здатність характеризувати предмети і явища через сукупність їх суттєвих ознак. На рівні чуттєво-мисленевого сприйняття дійсності предмет постає у вигляді наочного образу, а на рівні абстрактного мислення – у вигляді системи знання (концепції, теорії, науки).

Для формування абстрактного мислення необхідний нерозривний зв'язок з мовою. Мова – це безпосередня реальність думки. Навіть тоді, коли ми не розмовляємо, не записуємо наші думки, ми все одно втілюємо їх у слова, речення, сукупність речень. Завдяки мові ми не тільки фіксуємо отримане знання, а й передаємо інформацію один одному, здійснюємо зв'язок між поколіннями. Рідна мова – це скарбниця всіх знань. Вона є основою всякого розуміння і розумового розвитку. Так, в процесі прищеплення навичок оволодіння граматичними формами педагог не тільки розширює знання рідної мови, а й привчає до правильного мислення, розвиває здатність абстрактного мислення та розумові можливості дитини, а разом з цим – виховує потребу в активній розумовій діяльності.

Абстрактне мислення – це ступінь процесу пізнання, який слідує за чуттєво-образним сприйняттям світу. Абстрактне мислення полишає (абстрагує) хаотичну інформацію про предмет, яку нам дають органи чуття і формує знання, яке завжди постає у формі абстракції: понять, суджень, умовиводів, концепцій, теорій, наук.

Висновки. Філософські думки видатного українського педагога В.О. Сухомлинського відкривають теоретично-практичні засади виховання абстрактного мислення під час навчального процесу.

Література.

1. *Сухомлинський В.О.* Сто порад учителям. – К.: Рад. школа, 1988. – 304 с.